

LUC VAN DAM:

‘Bijzonder wintersilhouet’

De els is een algemeen bekende boom die veel in het Nederlandse landschap is te zien. Langzaam stijgt de belangstelling voor de diverse cultivars. Zo is landschapsadviseur Luc van Dam liefhebber van *Alnus glutinosa* ‘Laciniata’ ‘Voor al vanwege de transparante kroon.’

Tekst: Emiel van den Berg
Fotografie: www.visionpictures.com

Alnus behoort tot de Betulaceae, de berkenfamilie. De circa 35 soorten groeien van nature op het noordelijk halfrond. In de Benelux komen er twee soorten voor: de zwarte en de grijze els. Voor alle soorten geldt dat ze bloeien voordat het blad verschijnt. Ook zijn alle soorten vochtminnend. In de wetenschappelijke naam is dat terug te vinden; de Latijnse woorden *alor amme* – later verbasterd tot *Alnus* – betekenen vrij vertaald ‘ik word door de stroom verzorgd’. De bladverliezende *Alnus* is vaak te vinden langs beken en in moerassen.

Van oudsher gebruikt men het hout van *Alnus* voor diverse doeleinden. Takken uit struikgewas dienden vroeger als oeverbeschoeiing en stammen als heipalen. Het hout is zacht en fijn en alleen duurzaam als het continu onder water is. Daarnaast levert de schors van *Alnus* een prima kwaliteit looizuur dat al zeer lange tijd in de leerlooierij wordt gebruikt. De rode kleurstof diende vroeger ook als schrijfkink.

Bij *Alnus* is een driedeling te maken in de voor Nederland belangrijkste soorten; *A. cordata* is de hartbladige els, *A. glutinosa* is de gewone of zwarte els en *A. incana* is de witte of grijze els. Het zijn allemaal boomvormen die boven de 10 meter hoogte groeien.

Plantnaam: *Alnus glutinosa* ‘Laciniata’
Groei vorm: boom tot circa 10 m hoogte
Blad: diep ingesneden
Bloem: bruingele katjes
Bijzonderheden: transparante kroon

A. glutinosa is inheems in vrijwel geheel Europa. Meestal ontwikkelt zich een forse boom vanuit een vertakkende heester. In de vrije natuur is het daarom vaak een meerstammige boom. Soms haalt een volwassen boom de 20 meter hoogte. Het blad is eirond en tot 10 centimeter groot en de gesteelde knoppen hebben een grijsviolette kleur. Kenmerkend is de kleverigheid van jonge knoppen, de soortnaam *glutinosa* betekent letterlijk kleverig. Wat betreft de bloei zijn de vrouwelijke katjes nogal onopvallend, de mannelijke katjes zijn duidelijker zichtbaar en tot 7 centimeter lang. Vanaf september verschijnen de voor de els kenmerkende elzenproppen die zeker tot in het voorjaar aan de boom blijven.

Luc van Dam van Limes Landschapsadvies vindt *A. glutinosa* een interessante boom. “Hij refereert naar het Nederlandse landschap.” Van Dam is liefhebber van de cultivar ‘Laciniata’. “Vanwege het wintersilhouet, maar ook vanwege de knoppen, de vruchten en de twijgkleuren. Het is een boom met een echte seizoenbeleving.” Over die knoppen vertelt hij dat deze vlak voor het uitlopen iets naar paars ver-

kleuren. “Alleen de goede kijker ziet dat.” Overigens hebben ook de jonge twijgen een paars-achtige kleur.

HOOG- OF MEERSTAM

Van Dam prijst de luchtige, transparante kroon van ‘Laciniata’. Dat transparante komt behalve door het fijne, zeer diep ingesneden blad ook door de takstand. “Die is heel mooi. De horizontaal groeiende takken gaan flink de breedte in. De cultivar wordt daarom breder dan de soort.” Op den duur gaan de takken wat doorhangen waardoor hij voor brede groenstroken, waar hij zich vrij kan ontwikkelen, een decoratieve laanboom is. “Hoe ouder hoe mooier, maar dat geldt eigenlijk voor elke boom.” ‘Laciniata’ verdraagt overigens ook prima verharding.

Voor lanen worden uiteraard hoogstammen gekweekt, maar Van Dam ziet zeker ook mogelijkheden met meerstammige solitairvormen. “Die zijn misschien nog wel karakteristieker. In Leiden ken ik een straat waar laag vertakte bomen staan.” Over de verkrijgbaarheid is hij tevreden. “De meeste kwekers hebben hem wel. Op een tuincentrum is het zoeken, omdat de boom te fors wordt voor de doorsnee tuin.” Tot slot prijst Van Dam de gezondheid, de relatief snelle groei en het feit dat de boom op vrijwel elke grondsoort groeit. Grove snoei wordt goed verdragen. De boom zet zich stevig vast met een vertakkende hoofdwortel.